

LA CONSTRUCCIÓ DE SEGONA RESIDÈNCIA: IMPACTE EN LA TOPONÍMIA I LA IDENTITAT DE LA MARINA BAIXA (PAÍS VALENCIÀ)

Àngels Doménech Garcia
Francesc-Xavier Llorca Ibi
(Universitat d'Alacant)

Introducció

El turisme és una de les activitats econòmiques que més ha exercit de motor de transformació de la comarca de la Marina Baixa (País Valencià) des dels anys 60 del segle XX fins a l'actualitat. No sols va impulsar el creixement econòmic, en una comarca on l'activitat principal fins a aquells anys havia estat l'agricultura i la pesca, amb un petit nucli d'indústria al poble de la Vila Joiosa vinculat al xocolate i les xarxes, sinó que va resultar un agent bàsic per al canvi de model social i cultural.

La comarca de la Marina Baixa és un clar exponent de destinació turística de «sol i platja» dins la regió turística mediterrània. Aquesta especialització es produeix per diferents motius, però sobretot gràcies al clima, la qualitat i diversitat de les platges, la dinàmica de la societat local, els operadors internacionals que comercialitzen l'allotjament, l'accessibilitat i l'estructura regional/local preexistent (VERA et alii., 2011). Factors tots que van assentar les bases per a l'actual model turístic de la comarca.

Aquesta activitat econòmica ha provocat un creixement urbà dels municipis al voltant de la principal ciutat turística de la regió, que és Benidorm, en forma d'urbanitzacions residencials, motivat, en part, perquè aquesta ciutat fonamentà la seua configuració urbanística (PGOU de 1956) en un model vertical en l'edificació, la densitat i concentració en el territori. Açò fa que el fenomen urbanitzador extensiu s'escampés als municipis adjacents.

El turisme provocà la transformació de les estructures territorials, urbanes, funcionals i altres implicacions semblants, que han fet imprescindible l'avaluació dels impactes produïts sobre el territori. Diversos estudis analitzen els impactes que el turisme residencial ha causat en les poblacions on s'ha desenvolupat (MAZÓN Y ALEDO, 2005), però aquests estudis —en què s'estimen els impactes socials, econòmics i ambientals— sovint obliden la qüestió cultural, sobretot l'onomàstica i els canvis que els topònims seculars pateixen amb les noves denominacions dels espais turístics urbanitzats, com és el cas de les construccions turísticore residencials¹²⁸.

Les urbanitzacions s'han edificat de manera més o menys espontània al voltant de municipis com Benidorm, la Nucia, l'Alfàs del Pi, Altea o Finestrat, i s'integren d'una manera més o menys afortunada en l'estructura territorial preexistent, ocupant grans extensions de sòl, esgotant recursos naturals i paisatgístics, canviant els perfils locals demogràfics, socials i culturals. El resultat, en el cas que ens ocupa, és que moltes vegades s'ha modificat la toponímia tradicional per una altra que resultés més atractiva al potencial comprador i també que fóra més propera a la cultura d'origen del turista. Un procés irreversible si no hi ha una actuació decidida de protecció onomàstica a la planificació urbanística municipal en la redacció dels plans generals d'ordenació urbana.

Característiques del turisme residencial a la comarca de la Marina Baixa

MAZÓN & ALEDO (2005), des del camp de la sociologia, defineixen el turisme residencial com «l'activitat econòmica que es dedica a la urbanització, construcció i venda de vivendes turístiques residencials que conformen el sector extrahostaler, format, al mateix temps, pel conjunt de vivendes, generalment, de propietat individual, que són oferides al mercat turístic, quasi sempre fora dels canals oficials, i que estan situades, en gran mesura, en la zona litoral». Una definició que ja dona peu a pensar en la no-planificació d'aquesta activitat i els impactes que, per aquest motiu, es poden produir sobre els territoris on es construeixen.

La Marina Baixa és una comarca costanera de la província d'Alacant formada per 18 municipis i amb una població de 183.100 habitants, segons el cens de l'any 2011. La capital tradicional va ser la Vila Joiosa fins als

¹²⁸ Per a una informació d'abast autonòmic valencià d'aquests impactes vegeu MIRANDA (2000). Nosaltres ens centrarem en les característiques pròpies de la Marina Baixa.

anys 90, quan Benidorm va assumir la capitalitat administrativa, atès el creixement econòmic, de població i de serveis ocasionats per l'activitat turística.

L'activitat principal fins als anys 60 del segle XX fou l'agricultura i la pesca, però amb l'arribada dels primers turistes a la comarca, sobretot als municipis de la costa, va començar un canvi molt profund que alteraria fins avui les seues bases econòmiques i socials.

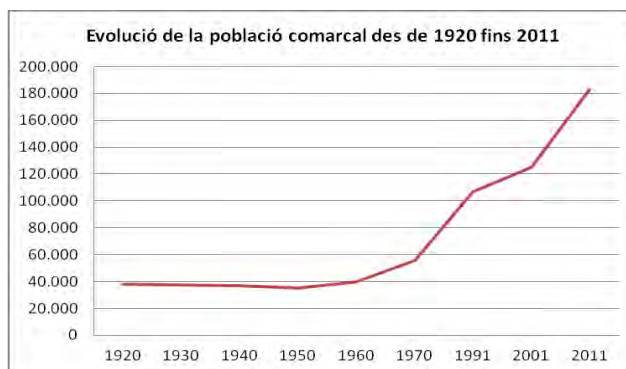
Localització de la comarca de la Marina Baixa.

En la capçalera de la comarca, per nombre d'habitants, hi ha la ciutat de Benidorm, i al seu voltant s'articula i jerarquitzava una xarxa de ciutats i pobles que es complementen entre si: la Vila Joiosa i Altea, amb més de 20.000 habitants. L'Alfàs del Pi i la Nucia, amb més de 10.000. Callosa d'en Sarrià, Finestrat, Polop de la Marina i Relleu, amb més de 1.000, i la resta, amb menys de 1.000 habitants.

Cal dir que el creixement de la població comarcal, espectacular en alguns municipis com Benidorm, la Nucia o Altea, va ser motivat per l'arribada de turistes, però també per l'augment dels llocs de treball tant per a la construcció de la planta d'allotjament (hotels i apartaments turístics), com les vivendes per als treballadors que arribaven, les infraestructures i els serveis, i per al mateix sector turístic (hotels, restaurants, bars, comerços, etc.).

Aquest fet ha provocat uns canvis territorials derivats del paper del turisme com a factor de reorganització de l'espai mitjançant un procés de «contraurbanització» (ROMERO et al., 2001), és a dir, un canvi de la tendència demogràfica pel qual els municipis de menor dimensió creixen més que els de major dimensió. Encara que no s'ha d'entendre com un estadi avançat d'urbanització sinó com l'associació negativa entre creixement urbà i mida del centre; amb això s'inverteixen les tendències cap als municipis mitjans i es provoca una nova estructura difusa al territori comarcal, de manera que es configuren així tres àrees diferenciades d'urbanització que tenen com a punt central Benidorm i s'estructuren a partir d'aquest municipi cap a l'interior de la comarca.

Amb l'anàlisi sociodemogràfica de les poblacions de la Marina Baixa es veu amb claredat el procés de creixement poblacional i la seua relació amb l'activitat turística i immobiliària. Així, la comarca ha registrat històricament variacions demogràfiques associades als diferents contextos socioeconòmics, però és des de final dels anys 50 del passat segle, quan tenia 35.319 habitants, que ha anat incrementant la població de manera continuada fins a l'actualitat, accelerant-se el procés de creixement a partir de 1980, quan comença a intensificar-se l'activitat turística. Així es passa dels 39.415 habitants en 1960, als 106.632 habitants l'any 1991, i els 125.088 habitants de 2001, xifres que suposen que en un període de quaranta anys la població comarcal s'incrementa en un 217,36%.

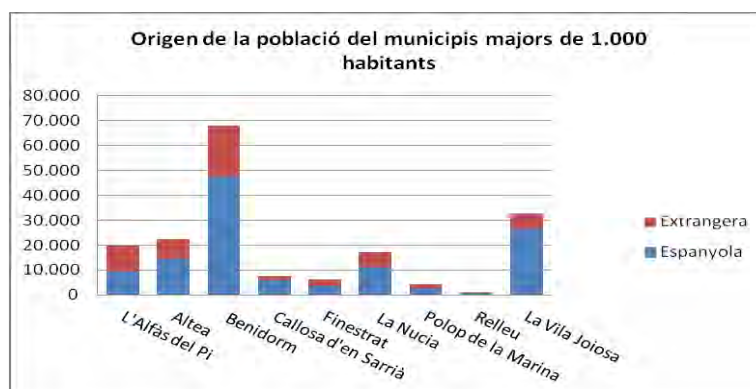

Font: Institut Nacional d'Estadística. Elaboració pròpia.

Malgrat aquest increment, efecte de l'especialització turística, la població empadronada no reflecteix la veritable magnitud de la comarca, ja que té una població de 183.100 habitants censada quan tan sols a Benidorm, per exemple, es registra un volum de població real de 125.000 a 250.000 persones, segons el Departament Municipal de Sociologia, depenent de les èpoques de l'any, enfront de les dades oficials del cens de 2011, que estableix la població d'aquesta ciutat en 68.045 habitants.

A la comarca les primeres activitats turístiques provenen de la demanda de la burgesia de l'interior de la pròpia província d'Alacant, com és el cas a Benidorm, la Vila Joiosa i Altea en relació amb la ciutat industrial d'Alcoi, però és quan s'incorpora la resta de comunitats autònomes i, sobretot el nord d'Europa, a partir de l'obertura l'any 1967 de l'Aeroport Alacant-Elx, que es produeix l'augment significatiu de l'arribada de turistes (NAVALÓN, 1999) i, en conseqüència, de població i la necessitat de modernitzar les infraestructures, crear serveis i construir vivendes per a ús turístic i residencial, de manera que es modifica el mercat laboral i es creen nous llocs de treball. Un conjunt de circumstàncies que facilitaren la incorporació de la dona al món laboral provocant un altre tipus de canvis sociofamiliars i culturals.

L'arribada d'aquesta població, sobretot l'europea, es reflecteix en l'actualitat en el fet que, dels 183.100 habitants que té la comarca, el 32% són estrangers, dels quals el 72% és d'origen europeu, població amb unes característiques sociodemogràfiques (edat, llengua, cultura, etc.) i necessitats locals (serveis socials, atenció socio sanitària, etc.) diferents de les de la població local que influeixen en els canvis socials i culturals de la comarca.

Font: Institut Nacional d'Estadística. Elaboració pròpia.

Aquesta tendència s'observa en municipis com l'Alfàs del Pi, on el 53% de la població total és estrangera, dels quals el 91,8% són originaris de països membres de la Unió Europea; el municipi de Finestrat, amb el 43% del total de la població d'origen estranger, 84,8% dels quals són de països de la Unió Europea; el municipi de la Nucia, el 35% de la població total del qual és estrangera; o Benidorm, amb el 30%.

Pel que fa a les vivendes censades, la seua evolució evidencia la importància del turisme residencial, així l'any 1991 a la comarca hi havia un total 90.950 vivendes, de les quals el 35% eren de segona residència, volum que augmentà al cens de 2001, on hi havia un total de 109.651 vivendes, de les quals el 56,74% eren de segona

residència. Pel que fa al 2011, a la comarca hi havia un total de 137.000 vivendes, de les quals el 31,60% són de segona residència i el 13,68% consten buides, xifra que implica més del 45% de les vivendes.

Un exemple del creixement paral·lel entre vivendes i població es pot veure al municipi d'Altea. Entre 1950 i 2011 la població ha passat de 5.738 habitants a 22.385, és a dir, ha augmentat un 290,12%, i el nombre de vivendes ha passat de 9.600 totals en 1991 a 16.430 en 2011, xifra que suposa un increment del 71%, de les quals el 23,65% són de segona residència i el 21% estan buides.

Al capdavant, un creixement accelerat, en la majoria dels municipis, que ha provocat conflictes i impactes territorials de diversa mena relacionats amb la implantació i el ràpid desenvolupament urbanístic. Problemes com el dèficit en equipaments i infraestructures, saturació de serveis públics com l'hospital comarcal, escoles, etc., dependència econòmica de les administracions locals del sector immobiliari, impactes ambientals com la saturació de l'espai costaner, manca d'aigua, i el desenvolupament d'un model turístic basat en la construcció urbana deslligada dels propis nuclis de població tradicional en forma d'urbanitzacions més o menys aïllades escampades pel territori.

Tradició toponímica de la Marina Baixa i l'impacte de la segona residència

Pel que fa a l'onomàstica, tenim que la comarca valenciana de la Marina és un territori molt ric per a l'estudi de la toponímia, especialment pel que fa a qüestions com la permanència, els canvis i la identitat que la població assumeix al llarg dels segles i els grups humans que s'hi han instal·lat. Si fem un recompte de les nominacions comarcals, ens trobarem petjades des de temps pre-romans, com Altea o Aitana, romans com Callosa, àrabs com Almafrà, catalans com Sella o la Vila Joiosa, fins a denominacions que, a hores d'ara estan arrelant fruit de les noves colonitzacions des de la segona meitat del segle XX. Són denominacions en castellà o anglès que comporta la nova economia basada en el turisme. Han començat a naturalitzar-se a final del segle XX i, especialment, principi del XXI.

Evidentment, les denominacions històriques responen majoritàriament a referents propis de l'onomàstica tradicional com:

- Morfologia del terreny: tossal, foia, platja...
- Qualificatiu del terreny: ample, baix, llarg...
- Color: blanc, fosc, groc...
- Hidronímia: aiguamoll, riu, barranc...
- Vegetació: albelatge, timó, garrofer...
- Fauna: àguila, cabra, morena...
- Agricultura: bancal, comptador, corral...
- Pesca i navegació: port, almadrava, bol...
- Habitatge: alqueria, borda, casa...
- Indústria: algepsar, cup, clot de neu...
- Propietat: Antoni, Bàrbera, Xotxim...
- Construccions militars: castell, torre, fort...
- Vies de comunicació: camí, via, assegador...
- ...

Però tot i que bona part de la toponímia es fixa i es fossilitza, també tenim que una altra part mostra l'evolució social i econòmica, per la qual cosa trobem topònims que reflecteixen les noves formes de vida i producció que s'han afegit al llarg dels segles com *fàbrica* (s. XVIII-XIX), *piscina*, *poliesportiu* o *remunta* (s. XX). La selecció d'aquests termes considerem que és la visió i la descripció que els habitants del territori han fet de si mateixos. És per açò que la llengua dels topònims mostra elements particulars com són els diatopismes (*fondo*, *tossal*, *oix* < *ois* < *oi*) i els préstecs fruit de les llengües en contacte com els arabismes (*racó*, *almàssera*, *séquia*...), aragonesismes (*jardatxo*, *rabosa*, *torrompero*...), castellanismes (*matxo*, *cruce*, *empalme*...) o italianismes (*llojja*, *xanca*, *xapa*...), entre altres.

Ara bé, des de la dècada dels seixanta del segle XX hi ha un nou tipus d'economia que trasbalsa i crea unes noves formes de relació dels habitants del territori amb el seu entorn i amb els nousvinguts. I aquests canvis tenen també el seu reflex en una nova forma d'habitatge: la urbanització.

Vista de Benidorm des de Serra Cortina. (Fotografia de Fran Pérez.)

Com s'ha dit, el fenomen de les segones residències en urbanitzacions naix a la dècada dels setanta i s'estén de manera vertiginosa amb l'arribada del segle XXI. Aquesta mena de residència té una fortíssima influència tant en l'ordenació del territori com en les denominacions que aquest rep, atès que amplíssims espais que havien mantingut el seu caràcter agrícola i pesquer esdeven zones urbanes anomenades de manera, quasi sempre, arbitrària. A més a més, aquest fenomen comporta l'arribada massiva de nous habitants que provoquen un canvi social, cultural i lingüístic de gran impacte. Els nous habitants, en esdevenir majoritaris, creen les noves denominacions que seran adaptades pels habitants autòctons. És a dir: canvia el medi físic, canvia la llengua i canvien els referents.

La implantació de les urbanitzacions començà com un fet anecdòtic i molt centrat en l'àrea litoral, eren habitants ocasionals o de temporada a la recerca de sol, platja i tranquil·litat.¹²⁹ La urbanització era una presència de poc impacte. Un exemple serien les zones residencials escandinaves que van creant-se com *La Colònia Escandinava* (l'Alfàs del Pi) o *El Tranquilo* (Benidorm). Aquestes construccions eren, inicialment, d'un impacte discret, perquè la seua extensió és limitada.

Però a mesura que l'activitat econòmica prengué força el fenomen urbanitzador cresqué i eixamplà el seu camp d'incidència i, per tant, la seua influència com a referent a la comunitat. Més si tenim en compte que eren zones separades dels nuclis urbans i que donaren nom a les noves zones urbanitzades. És el cas d'*Altea Hills*. Una immensa contrada de la serra de Bèrnia és remoguda i aplanada per tal de crear una residència amb aires d'exclusivitat. Les denominacions i realitats històriques com *la Mallada*, *el pla de Fornets* i *la Galera* queden sepultades sobre una immensa nova construcció.¹³⁰ No sols hi haurà una nova realitat física sinó que aquesta realitat és denominarà amb un nom nou: es consuma el canvi onomàstic. Per tant, veiem que amb l'augment de l'extensió urbanitzada ha augmentat la influència dels impactes. Si a açò afegim que el nombre d'urbanitzacions es multiplica de manera vertiginosa, ens adonarem que el territori de la Marina Baixa, però també el de bona part del litoral valencià, s'ha vestit d'una nova pell de ciment que provoca canvis onomàstics.

A partir d'aquesta realitat podem considerar, a grans trets, quatre situacions que marquen els canvis onomàstics:

1. La urbanització queda dins d'una partida. Normalment són urbanitzacions de dimensions modestes i prenen el nom de la partida o d'un referent toponímic preexistent. És el cas de la urbanització *El Planet* a Benidorm, *Coloma* a la Nucia, o la frustrada urbanització *Saleres* a Sella.
2. La partida queda dins d'una urbanització. És el cas d'*Altea Hills*, que engoleix *la Mallada* i *el pla de Fornets*, i bona part de *la Galera*.
3. La partida queda dins diverses urbanitzacions:
 - 3.1. *Bello Horizonte* i *Puerto Azúl* desplacen i esborren el topònim *Pla de la Figuereta*, perquè l'indret s'urbanitza totalment.
 - 3.2. A la partida i el barranc de *la Galera* s'han construït les urbanitzacions *la Galera*¹³¹ i part d'*Altea Hills*. Els observadors perceben dues o més realitats diferents. *Altea Hills* esdevé un topònim identificador. Tot i això, ateses les dificultats orogràfiques, l'indret no s'urbanitza totalment.
4. La urbanització pren part de diverses partides com *El Jardín de Alfaz*, que agafa part del *Sarandó*, *Casa Roca* i *l'Arabi*¹³². Hi ha una divisió nova i un canvi onomàstic.

Veiem, doncs, que l'afectació sobre les partides i la seua configuració és diversa en construir les urbanitzacions. Però, a més de l'impacte, hem dit que la construcció pot suposar modificacions orogràfiques que esborren tossals, barrancs, fonts i camins. I aquesta mena de situacions s'ha produït. En canviar la forma

¹²⁹ És interessant la lectura d'altres articles per a veure diversos efectes de l'afectació de l'economia turística en l'onomàstica com OBIOL (2000), MIRANDA (2000) i DOMÉNECH i LLORCA (2014).

¹³⁰ Agraïm les informacions sobre Altea de Paquita González Pérez, Maria Francesca Llinares Cortès i Joan Borja i Sanz. Com també la informació sobre Orxeta de Pepa Lloret Llinares.

¹³¹ I aquesta subdividida a la vegada en *Galera de Las Palmeras*, *Galera Baja* i *Galera del Mar*.

¹³² No analitzarem ací el cas d'*Arabi*, un topònim eivissenc transportat a la Marina al segle XVIII (V. LLORCA IBI, 2010).

del territori han desaparegut els referents orogràfics pels quals es guiava la vida tradicional. Un exemple seria la desaparició de la *font de la Rella* a *Altea Hills* o la *font de la Perola*, sepultada sota les modificacions del terreny produïdes pel parc temàtic *Terra Mítica*.

Vista la manera en què les urbanitzacions transformen el paisatge i l'onomàstica, podem agrupar els impactes en quatre apartats:

1. Urbanitzacions que mantenen el nom tradicional i, per tant, n'asseguren la conservació. Trobem exemples com *El Planet*, *La Mallada*, *Barranc Fondo*, *Partagat*, *La Galera*, *El Mascarat*...¹³³
2. Urbanitzacions que descriuen una nova realitat: *Colònia Escandinava* a la partida *Corral de Toni*. Tot i que solen tenir el nom en castellà, la seua adaptació al català és fàcil. Potser produeixen un desplaçament (o redistribució) de la toponímia tradicional però no afecten la llengua i, fins i tot, poden ser enriquidores, perquè són testimonis d'un fet històric, en aquest cas l'arribada d'un determinat grup humà.
3. Urbanitzacions amb referents de màrqueting turístic lligat a la idea d'«El Levante Feliz»: *El Tranquilo*, *Bello Horizonte*, *Entre Naranjos*... Construccions de significat insuls i que poden desplaçar el nom tradicional com és el cas del *Figuerol*, substituït per *Bella Orçeta*.
4. Urbanitzacions amb referents socials prestigiosos, i que constitueixen el que irònicament podem anomenar *topofashion*. L'economia de mercat ens marca que l'anglès és una llengua d'oportunitat internacional de negoci i, a la vegada, s'ha convertit en un símbol de prestigi social. La seua empenta fa que les empreses promotores de vendes urbanístiques en facen un ús constant per tal de donar prestigi a les seues construccions.

Dintre d'aquest quart grup podem destriar dos subgrups:

- 4.1. Denominacions fonamentades sobre l'efecte enlluernador de la llengua anglesa com *Holiday Club*, *Polop Paradise*, *Golf Bahía* o *Núcia Park*... Segons l'imaginari dels potencials compradors, té més *glamour* comprar una propietat a *Polop Paradise* que al *Runar de Ponotx* o a *Núcia Park* que a *la Rambla*.
- 4.2. Toponímia transportada. En moltes ocasions la sofisticació o l'encant va de la mà de les connotacions que els topònims tenen, i per això són transportats al territori de colonització. És el cas de denominacions com *Montecasino*, *Puerto Azul* o *Beverly Hills*.

Davant aquesta situació és factible observar les diferents actituds que les administracions municipals han tingut i les accions que han portat a terme, tot tenint en compte que, per regla general, la toponímia no era vista com un patrimoni cultural ni lingüístic a preservar. A grans trets es considerava com una inèrcia que no calia protegir i que podia ser alterada o esborrada sense cap impediment. Però també han existit la sensibilitat cultural i lingüística (CASANOVA, 2010: 204): «Esta nueva toponimia se ha combatido por muchos pueblos con una ley que considera la toponimia patrimonio local y que por tanto permite al ayuntamiento proponer los nombres de las calles de las nuevas urbanizaciones o negarse a aceptar un nombre como demuestran los ejemplos de Vinaròs, Dénia y Almassora».

En el cas concret de Dénia, a la comarca veïna de la Marina Alta, tenim que el *Reglament de normalització lingüística*, article 5, apartat D, va referit a la «Recuperació de la toponímia tradicional: Retolació en valencià dels carrers, de les partides, dels camins, dels paratges, etc». El contingut d'aquest apartat diu: «Retolació en valencià dels carrers, de les partides, dels camins, dels paratges naturals, accidents geogràfics, pous, edificis històrics, etc., retornant a la toponímia tradicional sempre que hi siga possible»¹³⁴.

Troblem també actuacions valuosíssimes com les de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que han sigut força positives tant pel que fa a la tasca investigadora com la divulgadora¹³⁵. Tot i això, podem observar que ens els mapes elaborats per la institució —consultables a Internet— es fa ressaltar el nom de les urbanitzacions per sobre de les denominacions toponímiques tradicionals, amb la qual cosa es produeix un efecte advers per a la supervivència de l'onomàstica històrica. Especialment si tenim en compte que són la font de la qual beuran altres eines i aplicacions d'Internet com Google Maps.¹³⁶ Una simple ullada als díptics referits a Benidorm (ALMIÑANA, 2004), Finestrat (HERRERO, 2008) o Orxeta (JUSTINIANO, 2008) ens en donen una idea clara.

¹³³ MIRANDA (2000: 277) fa catorze anys escrivia: «Al repasar el casi millar de topónimos recogidos se ha constatado, y ha sido una sorpresa, que la principal fuente de inspiración nominadora es la toponimia local». Una situació que actualment ha variat molt, ara la toponímia tradicional va quedant arraconada.

¹³⁴ Agraïm l'amabilitat de la senyora Maria del Mar Reus Bas, de l'Oficina de la Promoció del Valencià de l'Ajuntament de Dénia, a l'hora d'oferir-nos informació.

¹³⁵ Agraïm a Maite Mollà la seua amabilitat a l'hora d'oferir-nos informació sobre urbanitzacions i les seues denominacions.

¹³⁶ PARELLA (2012) palesa la importància que tenen les xarxes socials, que mai no hem de perdre de vista, per a la difusió toponímica en els temps actuals.

Pel que fa a les diverses actituds dels ens municipals, podem fer el següent esquema referit a la Marina Baixa:

1. Promoció de la toponímia històrica. Al municipi d'Altea s'observa que s'ha realitzat la senyalització a partir de l'onomàstica tradicional. El referent històric té una bona visulització i serveix de referència. Són especialment significatives certes accions com anomenar edificis rellevants amb toponímia tradicional (col·legi *Les Rotes*, residència *Les Boqueres*, etcètera). Malauradament en algunes zones de nova i massiva urbanització com la serra de Bèrnia, els neotopònims imposen la seua llei. Hi caldria engegar accions per tal que les mesures de protecció s'estengueren a les zones amb més risc de canvi onomàstic.

2. Ordenació onomàstica. L'Alfàs del Pi és un poble que ha basat la seua economia recent en el turisme residencial, especialment de ciutadans noruecs. Des dels anys seixanta del segle passat, el nombre d'urbanitzacions va créixer esponerosament. Les denominacions d'aquestes àrees es basaven principalment en referències orientades a la bondat del clima i als tòpics de felicitat. Tot i això, l'any 1996, s'inicià, des de l'àrea d'Estadística i Padró d'Habitants, una acció de nominació dels nous nuclis urbans del municipi que ha permès la coexistència de la toponímia tradicional amb la presència de les urbanitzacions.¹³⁷ A més a més, la retolació de les urbanitzacions i les partides fa servir la denominació valenciana, fet que augmenta la presència de la llengua pròpia. *Entre Naranjos y Flores* esdevé *Entre Tarongers i Flors*, *Alfaz del Sol* esdevé *Alfàs del Sol*, etcètera. Però tenim que, a causa del pes del fenomen urbanitzador, moltes partides han esdevingut «urbanitzacions», fet que reflecteix la retolació municipal. És per això que trobarem «urbanitzacions» com *Foia Blanca* o *El Captivador*, que són noms seculars de partida. A més, hi hem d'afegir una altra acció positiva: els camins i vials mantenen la denominació històrica com ara *camí dels Alguers* o *camí de la Foia de l'Om* i han esdevingut un referent onomàstic per a la població. Per tant, veiem que hi ha un desig de conservació de l'onomàstica tradicional i de redreçament lingüístic que permet ordenar l'impacte que suposa l'entrada de nova toponímia.

3. Promoció irregular. En el cas del municipi de Benidorm, el creixement del nucli urbà ha estat immens des dels anys seixanta del segle XX i, atesa la seua intensitat, aplega al punt de formar un contínuum amb algunes urbanitzacions. La conseqüència d'aquest creixement ha estat l'arrabassament de l'onomàstica, perquè durant dècades no hi hagué una sensibilitat de protecció onomàstica, tot i que a hores d'ara hi ha indicis d'un canvi d'actitud en els actuals gestors municipals. D'altra banda, pel que fa al territori corresponent a la denominada *Horta de Benidorm*, on hi ha urbanitzacions més o menys disperses, l'any 2013 es realitzà una retolació que ha permès retrobar les denominacions històriques. Per exemple, la urbanització *El Tranquilo* deixa de ser el referent principal i es posa en relleu *Pla del Quarter*.

4. Promoció del canvi. La Nucia és un poble que en les últimes dues dècades ha tingut una explosió urbanística i que ha fonamentat l'economia en les llicències d'obra. No sols s'ha deixat dur per la inèrca nominativa que marcaven les empreses constuctores sinó que l'Ajuntament ha esdevingut promotor del canvi lingüístic. Les referències municipals es basen en el nom de les urbanitzacions, sense que s'haja pres cap mesura per afavorir la transmissió i visulització de la toponímia històrica. Per exemple, cada urbanització tenia un centre social dependent de l'Ajuntament que ha rebut la denominació de la urbanització, i no s'ha apostat per mantenir la tradició nominal. Així és com, per exemple, *la Foia del Conill* deixa de ser una referència per esdevenir *Krystal*. A més a més, l'abundant senyalització municipal es fonamenta en els noms de les urbanitzacions i oculta la història i la llengua històrica.

Conclusions

Com s'ha exposat, som davant un territori amb una dedicació turística important, on el desenvolupament ha estat vinculat a la construcció d'urbanitzacions de manera més o menys espontània als municipis del voltant de Benidorm com són l'Alfàs del Pi, Altea, Finestrat, la Nucia, Polop de la Marina o Relleu, que han estat integrades d'una manera més o menys afortunada en l'estructura territorial preexistent, ocupen grans extensions de sòl, han esgotat recursos naturals i paisatgístics, i han canviat els perfils locals demogràfics, socials i culturals.

Partint d'aquesta realitat, podem esquematitzar els impactes rebuts en les idees següents:

1. La Marina Baixa ha rebut un fort impacte pel que fa a la construcció de segones residències turístiques.
2. La Marina Baixa ha rebut un fort increment de població d'altres llocs de l'Estat espanyol i d'Europa des dels anys seixanta del segle XX. Ací cal sumar la vinguda d'immigració des d'Iberoamèrica i el Marroc

¹³⁷ Agraïm l'entusiasta col·laboració de Miquel Pérez Pizarro, responsable de l'àrea d'Estadística i Padró Municipal de l'Ajuntament de l'Alfàs del Pi.

fonamentalment per la necessitat de mà d'obra que l'auge en el sector de la construcció provocà en els anys noranta del segle XX.

3. Ateses les circumstàncies polítiques i sociolingüístiques dels anys seixanta, trobem que no hi havia cap mesura de protecció onomàstica ni lingüística de la tradició cultural valenciana que afavorís la presència de la tradició onomàstica històrica en la nomenclatura urbana o urbanitzada.

4. Amb l'arribada de la democràcia es promulgaren lleis com la Constitució espanyola, l'Estatut d'autonomia o la Llei d'ús i ensenyament del valencià, que crearen un marc teòric de protecció de les llengües pròpies.

5. Tot i el marc legal per a la protecció onomàstica, a la Marina Baixa s'imposà la llei del mercat, i són les empreses constructors les que donen lloc als nous nuclis urbanitzats.

6. Les accions/reaccions municipals són diverses, des d'intents de promoció/normalització de l'onomàstica pròpia com és el cas de l'Alfàs del Pi o Altea, a tímids intents parcials com és el cas de Benidorm, o casos de promoció del canvi com és el cas de la Nucia.

7. Cal una reacció decidida de les administracions si es desitja la recuperació, promoció i difusió de l'onomàstica tradicional. Promoció que passa per una visualització de la toponímia pròpia a través d'unes vies prioritàries al segle XXI com són les eines informàtiques, les xarxes socials i la senyalística urbana.

8. Cal establir la protecció onomàstica en la planificació urbanística municipal en la redacció dels plans generals d'ordenació urbana.

Bibliografia

- ALMIÑANA I OROZCO, Pasqual (2004): *Benidorm*. Col. Onomàstica, Sèrie Toponímia dels Pobles Valencians, 54. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- CASANOVA HERRERO, Emili (2010): «Estado actual sobre los estudios de toponimia valenciana». A: *Toponimia de España: Estado actual y perspectivas de investigación*. Berlin / New York: De Gruyter, pàg. 195-212.
- DOMÈNECH, Àngels; LLORCA, Francesc Xavier (2014): «L'impacte en la toponímia de les activitats turístiques als espais naturals: el cas de la serra de l'Aitana (País Valencià)». A: *Els noms en la vida quotidiana. Actes del XXIV Congrés Internacional d'ICOS sobre Ciències Onomàstiques*. Barcelona: Generalitat de Catalunya / Departament de Cultura, pàg. 2519-2527. <http://www.gencat.cat/llengua/BTPL/ICOS2011/245.pdf>.
- HERRERO LLORET, Teresa (2008): *Finestrat*. Col. Onomàstica, Sèrie Toponímia dels Pobles Valencians, 119. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- HUETE, Raquel; MANTECÓN, Alejandro; MAZÓN, Tomás (2008): «¿De qué hablamos cuando hablamos de turismo residencial?». *Cuadernos de Turismo*, 22: pàg. 101-121.
- JUSTINIANO I ORTUNYO, Maria (2008): *Orxeta*. Col. Onomàstica, Sèrie Toponímia dels Pobles Valencians, 135. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- LLORCA IBI, Francesc Xavier (2010): «De l'Albir a l'Arabi. Hipòtesi sobre una interferència balear». A: *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*. Barcelona: Societat d'Onomàstica, ISSN 0213-4098, Núm. 117-118, pàg. 243-249.
- MAZÓN, Tomás; ALEDO, Antonio. (1996): *El turismo inmobiliario en la provincia de Alicante: análisis y propuestas*, Alicante. Patronato Provincial de Turismo Costa Blanca. Diputació de Alicante.
- MAZÓN, Tomás; ALEDO, Antonio (2005): «Los límites del turismo residencial: el caso de Torreveja». A: *Estudios Turísticos*, 165, pàg. 77-95.
- MAZÓN, Tomás; HUETE, Raquel. (2005): «Turismo residencial en el litoral alicantino: los casos de Denia, Altea, Benidorm, Santa Pola y Torreveja». A: Mazón, Tomás; Aledo, Antonio (eds.) *Turismo residencial y cambio social. Nuevas perspectivas teóricas y empíricas*. Alicante: Aguaclara, pàg. 105-138.
- MIRANDA, María Jesús (2000): «La toponímia del ocio: El valor de una imagen». A: *Estudis de toponímia valenciana*. València: Denes Editorial, pàg. 275-287.
- NAVALÓN, María Rosario (1999): «Caracterización del espacio turístico residencial del litoral valenciano», *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, 28, pàg. 161-178.
- OBIOL I MENERO, Emili (2000): «Les platges del País Valencià. Toponímia turística». A: *Estudis de toponímia valenciana*. València: Denes Editorial, pàg. 295-338.
- PARELLA I CODINA, Miquel (2012): «Topònims a la xarxa. El tractament de la toponímia catalana a Internet». A: *Societat d'Onomàstica. Butlletí Interior*. Barcelona: Societat d'Onomàstica, 2010, 116. Pàg. 257-275.
- ROMERO, Joan; MORALES, Alfredo; SALOM, Julia; VERA, José Fernando (coord.) (2001): *La periferia emergente. La Comunidad Valenciana en la Europa de las regiones*. Barcelona: Ariel.
- VERA, José Fernando (coord.); LÓPEZ PALOMEQUE, Francisco; MARCHENA GÓMEZ, Manuel; ANTÓN CLAVÉ, Salvador (2011): *Análisis territorial del turismo y planificación de destinos turísticos*. València: Tirant lo Blanch.